ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ
ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИНГЛИЗ ТИЛШУНОСЛИГИ КАФЕДРАСИ

ТИЛ ВА ТИЛ ЎҚИТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ

**(Инглиз тилшунослиги кафедраси олимаси
М.Қ.Абдуллаева таваллудининг 80 йиллигига
бағишланади)**

**мавзусидаги Университет миқёсидаги ОНЛАЙН
илмий-амалий анжумани материаллари
ТЎПЛАМИ**

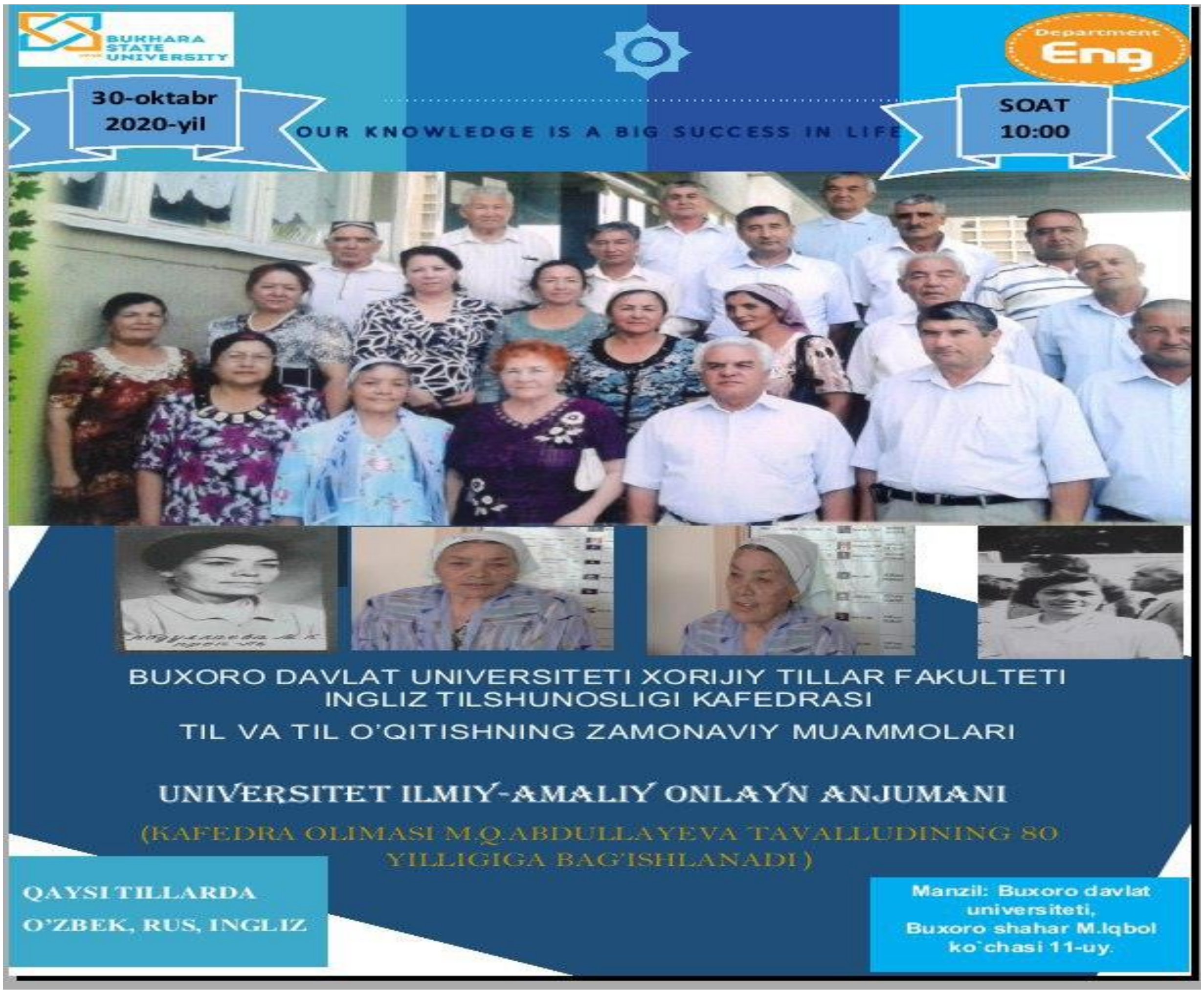

БУХОРО – 2020

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ
ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИНГЛИЗ ТИЛШУНОСЛИГИ КАФЕДРАСИ

ТИЛ ВА ТИЛ ЎҚИТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ

(Инглиз тилшунослиги кафедраси олимаси
М.Қ.Абдуллаева таваллудининг 80 йиллигига
бағишланади)

мавзусидаги Университет миқёсидаги ОНЛАЙН
илмий-амалий анжумани материаллари
ТЎПЛАМИ

БУХОРО – 2020

Тил ва тил ўқитишнинг замонавий муаммолари (Инглиз тилшунослиги кафедраси олимаси М.Қ.Абдуллаева таваллудининг 80 йиллигига бағишланади): мақола ва тезислар тўплами, тўпловчи ва нашрга тайёрловчи: М.А.Шукурова, О.И.Жумаева, И.И.Акрамов; Бухоро; “Дурдона” нашриёти, 2020 йил, 273 бет.

Тўпламда республикамиз олимлари, катта илмий ходим-изланувчилари ва мустақил изланувчиларининг хорижий тилларда ўқув ва бадиий адабиётлар, электрон дарсликлар, ихтисослаштирилган расмлар билан безатилган газеталар ва журналларни яратиш ҳамда чоп этиш самарадорлигини ошириш, ёшларда чет тилни эгаллаш даражаларининг Европа тизими (CEFR)ни ўрганишнинг ўрни, ёшларга чет тилини ўргатишнинг психологик аспектлари, чет тилини ўрганишда тил хусусиятларининг аҳамияти ва муаммолари, тил ва маданиятлараро коммуникация методлари, тилшунослик ва адабиётшунослик масалалари, услубшунос олимларнинг илғор тажрибаларининг роли каби масалалар талқинига бағишланган мақолалари ўз ифодасини топган. Тўпламда тил муаммолари билан қизиқувчи илмий ходимлар, катта илмий-ходим изланувчилар, мустақил тадқиқотчи-изланувчилар, магистрантлар ва ўқувчилар фойдаланишлари мумкин.

Таҳрир ҳайъати:

Проф. О.Х.Хамидов, и.ф.ф.д. (PhD), доц. О.С.Қаҳҳоров, проф. М.Қ.Бақоева, проф. Д.С.Ўраева, ф.ф.д. М.М.Жўраева, масъул муҳаррир ф.ф.н., доц. З.И.Расулов, масъул котиба М.А.Шукурова

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчи:

Инглиз тилшунослиги кафедраси ўқитувчилари: М.А.Шукурова,
О.И.Жумаева, И.И.Акрамов;

Тақризчилар:

Филология фанлари номзоди, доцент М.Ҳ.Алимова
Филология фанлари номзоди, доцент Н.Б.Бакаев
Филология фанлари номзоди, доцент З.Б.Тошев

Тўплам БухДУ Хорижий тиллар факультети кенгашида муҳокама қилинган ва нашрга тавсия қилинган (2020 йил 29 октябрьдаги 3-сонли баённома)

written in this direction until the 1960s after Abdulla Kadiri, in the early 1960s, that silently erupting volcano erupted, sparking IskandarKalandarov's story “Not in branches , in leaves….” It is noteworthy that this work is one of the first attempts in a new genre. The author tells an interesting story about what he saw and heard, and introduces readers to the courage of police officers, their loyalty to their work and how they work to solve fraud, fraud and many other serious crimes. But it is not a work of art.

Tahir Malik's "Satan," another writer who later felt responsible for the genre, revealed that a truly Uzbek national detective had been created. In this play, we can see in detail the peculiarities of detective literature, that is, the life of Asadbek and his activities in the criminal world are covered in detail. The author also describes the criminal world and the difficulties in exposing the atrocities committed in it. In the person of Asadbek, the author not only shows the true nature of evil, but also emphasizes that the appearance of this evil can happen intentionally, beyond the will of man, and that this evil has deep socio-moral roots. Asadbek's motives for exposing the crimes of his life were also revealed.

Conclusion

In short, detective elements have existed in both Uzbek and world literature for a long time, especially in the twentieth centuryappeared, and the Uzbek detective literature also has a high artistic weight, and at the same time proved that it is possible to create works that meet the requirements in this area.

Referencies:

1. Donna M. Norell's. (2013). Detective Fiction and Ultimate Reality. C.:Monitaba.
2. Тугушева М. (1991). Под знаком четырёх. О судьбе произведений Э. По, А. К. Дойла, А. Кристи, Ж. Сименона. М.: Книга.
3. https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/21905/3/03_abstract.pdf

ЭПИК КЎМАКЧИ ҚАҲРАМОННИНГ БАДИИЙ ВАЗИФАЛАРИ

Ахмедова С.Ҳ.
БухДУ таянч докторанти

Қаҳрамон мушкул аҳволга тушиб қолганда ҳомий кучлар томонидан қўллаб-қувватланиши эпик асарларнинг қадимий мотивларидан бири ҳисобланади. Одатда, бирор оппоқ соқолли нуроний чол, нуроний кампир ёки сеҳргар чол ё кампир сифатида тасвирланувчи бундай эпик ҳомийларнинг асосий вазифаси қаҳрамонга маслаҳат бериш, уни қийин ҳолатдан қутқариш, мушкулотлардан халос қилиш ва йўл кўрсатишдан иборатдир.

Кўмакчи қаҳрамон эртак ва достонлардаги асосий образлардан биридир. У битта бўлиши ҳам мумкин, бир нечта ҳам. Қанча бўлишмасин,

бош қаҳрамон ёнида турувчи, унга зарур ёрдамни кўрсатувчи бу образлар эпик асарларда муҳим ўринга ва аҳамиятга эгалиги билан ажралиб туради.

Ж.Эшонқул Алберт Лорд фикрига таяниб айтганидек, қаҳрамон ва кўмакчи қаҳрамон муносабати эпик ижоддан қандай ўрин тутиши ижодкорнинг салоҳияти, иқтидори ва у улғайган муҳит, яъни кенг маънодаги эпик анъана билан чамбарчас боғлиқ.

Ижрочининг ижодкорлигини бор бўй-басти билан юзага чиқарувчи эпик анъана эса, ёзма асардан фақат оғзаки ижро этилгани ёхуд барқарор формулаларнинг асар тизимидан жой олганлиги билан эмас, балки ундаги ҳар бир образ, мотив ва мавзулар эпос қонуниятига қатъий бўйсундирилгани билан ҳам фарқланиб туради. Анъаналарга риоя қилинмаган, эпик тизим бўшашган бадиий асарларда қаҳрамон ва кўмакчи қаҳрамон муносабати юзаки акс этган бўлади.[1]

Кўмакчи қаҳрамонлар бош қаҳрамонга нисбатан ёрдамчилик вазифасида келиб, улар мавқеи жиҳатидан бадиий деталга яқин туради. Кўмакчи қаҳрамоннинг бош қаҳрамон билан бир сафда, ёнма-ён туриб, уни ҳимоялаб келиши бош қаҳрамон мавқеига путур етказмайди. Гарчи бунда асосий фаолият кўмакчи қаҳрамон хатти-ҳаракати орқали юзага чиқса-да, унинг сабабчиси бош қаҳрамон бўлганлиги учун барибир у асосий эътиборда қолаверади.

Эпик асардаги кўмакчи қаҳрамонлар икки типда намоён бўлади:

а) фаол кўмакчи қаҳрамонлар;

б) нофаол кўмакчи қаҳрамонлар.

Фаол кўмакчи қаҳрамонлар асар сюжетида жуда кўп фаолият кўрсатишади. Асар воқеалари ривожида уларнинг фаолияти муҳим ўрин тутади. Вазифалари ва фаолият натижалари аниқ кўриниб туради.

Нофаол кўмакчи қаҳрамонлар вазифаси эса аниқ эмаслиги, уларнинг ўз атрофидаги воқеа-ҳодисаларга деярли аралашмаслиги, бефарқлиги кўриниб туради. Бундай ҳолат кўпинча бош қаҳрамоннинг фаол ҳаракати бошланганда юзага чиқади. Аниқроғи, бош қаҳрамон бундай пайтда кўмакчи қаҳрамон ёрдамига деярли эҳтиёж сезмай, бевосита мустақил ҳаракатланади.

Баъзи эпик асарларда бош қаҳрамоннинг кўмакчи қаҳрамон ёрдамини олишдан бош тортиши, инкор қилиши ҳам кузатилади. Масалан, ўзбек халқ қаҳрамонлик эпоси “Алпомиш”да бош қаҳрамон Ҳакимбек (Алпомиш) зиндонда ётганида уни қутқаргали келган Қоражоннинг ёрдамини рад этиши маълум.[2]

Бош қаҳрамон бирор-бир кўмакчи қаҳрамон билан муносабатга киришар экан, сюжет тизимида янгидан-янги мотивлар юзага келади. Натижада асарнинг эпик руҳи ва бадиий таъсирчанлиги янада ортади.

---

[1] Лорд А.Б. Сказитель. – М., 1994. – С. 142-159; Эшонкул Жаббор. Эпик ижодда кўмакчи қаҳрамон масаласи // Эпик тафаккур тадрижи. – Т.: Фан, 2006. – Б.18-19.

Кўмакчи қаҳрамоннинг бош қаҳрамон ҳаётидаги ўрнини қуйидагича белгилаб кўрсатиш мумкин:

1. Содиқ ҳамроҳ ёрдамчи.

2. Доимий маслаҳатгўй.

3. Ақлли ва топқир ёрдамчи.

4. Суюкли ёр.

Кўмакчи қаҳрамоннинг бош қаҳрамон олдидаги вазифалари:

1. Мифологик махлуқ шартини бажариб, унга ем бўлишдан қутилтириш.

2. Подшонинг қийин шартларини бажариб, унинг ярим подшолигини қўлга киритиши ҳамда қизига уйланишига ёрдамлашиш.

3. Юртни ҳимоялашга отланганда кўмаклашиш.

4. Асирликдан қутқариш.

5. Ўзга олам, Ер ости ёхуд сув ости, ўликлар мулкига бориб қайтишида қўллаш, мададкорлик қилиш.

6. Ўлган қаҳрамонни тирилтириш.

7. Қаҳрамонни ўзга дунёга олиб бориб, олиб келиш.

7. Қаҳрамонга йўл-йўриқ кўрсатиш.

Рост, эпик асар сюжетида кўмакчи қаҳрамон пайдо бўлиши билан бош қаҳрамон “фаоллиги” сустлашади. Унинг “фаол”лигини кўмакчи қаҳрамон кўпроқ ўз зиммасига олади. Лекин бош қаҳрамон ҳам воқеалар саҳнасидан тўлиқ орқага чекинмайди. Қайтага иккала образ кучи бирлашиб, муқаррар ғалабани келтириб чиқаради.

Умуман айтганда, кўмакчи қаҳрамон бош қаҳрамон билан боғлиқ воқеаларнинг юзага чиқишида асосий ўрин эгаллайди. Шундай бўлса-да, эпик қаҳрамон фаоллиги кўмакчи қаҳрамонлар орқали эмас, балки бевосита бош қаҳрамоннинг ўзи орқали юзага чиқади.

Хулоса қилиб айтганда, ҳар бир эпик қаҳрамон ва образ, ҳатто эпик персонаж оғзаки бадиий ижодда ўз ўрни ва вазифасига эга бўлгани каби кўмакчи қаҳрамон ҳам шундай. Унинг фаолияти эпик ижодда ўз вазифаларига ва бадиий талқин хусусиятларига эга.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Лорд А.Б. Сказитель. – М., 1994
2. Эшонқул Жаббор. Эпик ижодда кўмакчи қаҳрамон масаласи. Эпик тафаккур тадрижи. – Т.: Фан, 2006.

Akramov I.I. The aphorism and the aphoristic style of communication…………65
Ruzieva N.Z. Spirituality term in scientific approach…………………………….68
Kobilova A.B., Salimova D. Obsolete and newly accepted idioms in English language with their origins……………………………………………70
Kobilova A.B., Shirinova Sh. Lexical meaning versus grammatical meaning…...73
Kobilova A.B., Abdurakhmonova M. Multilingualism and its importance...……76
Kobilova A.B. What is Periphrasis?..79
Rasulov Z.I., Saidov X.Sh. Reduction as the way of the language economy manifestation ……………………………..…………………………………83
.

2-ШЎЪБА: АДАБИЁТШУНОСЛИК ВА ЖАМИЯТ

Vokhidova N.N. The depiction of evil in Shakespeare's "Macbeth"……………..91
Najmiyev M.M. Sharq adabiyotidagi pand-nasihat ruhida bitilgan asarlar tahlili………………………………………………………………...…………93
Рўзиева Д.С. Интуллектуал романнинг ўзига хос хусусиятлари……………..96
Naimova A.M., Raximova S. Tarixiy inversiyaning adabiyotdagi o`rni va uning turlari……………………………………………………………...………98
Ganieva O.Kh., Charieva M.J. Detective elements of Uzbek literary works …100
Ахмедова С.Ҳ. Эпик кўмакчи қаҳрамоннинг бадиий вазифалари…………102
Ғаниева О.Х., Садуллаев Ф.Б. Одил Ёқубовнинг ўзига хос ривоя услуби ва бадиий тасвир маҳорати…………………………..……………………105
Xabibullayeva R.M., Safoyeva M.G. O'zbek va jahon adabiy aloqalari…………………………...…………………………………….…108
Холикова Н.Н. Детектив-криминал сўзларнинг характер яратиш, бадиий-фалсафий мазмунни ифода этишдаги вазифалари…………………………...114
Ғаниева О.Х., Эргашева М.Б. Жон Стейнбекнинг "Олтин пиёла"си хусусида..117
Sadullayev F.B., Olimova X.M. O.Henri - inson ruhiyatining kuchli bilimdoni..119
Саидова М.У. К. Болдикнинг «The concise Oxford dictionary of literary terms» луғатидаги адабиётшунослик терминларининг этимологик таҳлили……...…..121
Saidova Z.X. Ernest Xeminguey ijodida zamon va qahramon masalasi..............124
Saidova Z.X. Symbolism of setting and characters in "The old man and the sea" by E.M.Hamingway………………………………..…………………………125
Qobilova N.S. muallif va asar qahramoni hayotidagi o'xshashliklar...127
Норова Р.Ф. Эртаклар тилсимотини очиш калити…………………………131
Норова Р.Ф. Ж.Р.Киплинг ҳикояларининг талқини………………………133